

Ακολουθήσέ με
στο αρχαίο θέατρο
της Ήλιδας

Εικ. 1 Αεροφωτογραφία του θεάτρου.

Το θέατρο της Ήλιδας

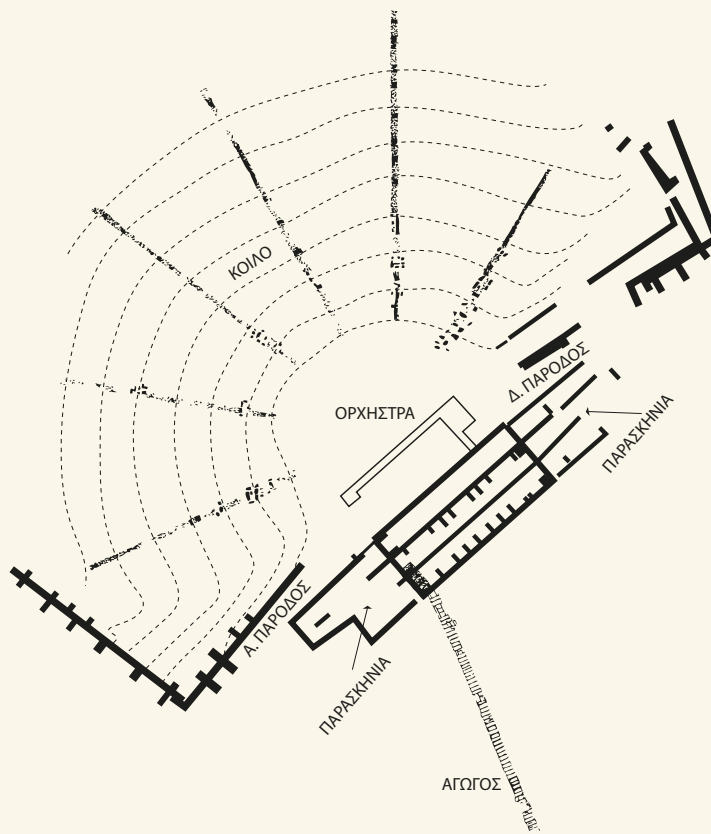
Η αίγλη της Ολυμπίας και των πανελλήνιων αγώνων της επισκίασε την πόλη που για αιώνες είχε αναλάβει τη διοργάνωσή τους. Ωστόσο, οι ανασκαφές στην εύφορη πεδιάδα του Πηνειού, στη βορειοδυτική Πελοπόννησο, αποκάλυψαν πως η Ήλιδα υπήρξε πόλη ανθηρή και πολυάνθρωπη, με εκτεταμένη αγορά, γυμνάσια, ιερά, θέατρο και οικισμό οργανωμένο σύμφωνα με το «ιπποδάμειο» σύστημα. Κι αν παρέμεινε σε γενικές γραμμές στο περιθώριο των σημαντικών ιστορικών γεγονότων, κάθε τέσσερα χρόνια, πριν την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων, η Ήλιδα ερχόταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Φημισμένοι παλαίμαχοι αθλητές, φιλόδοξοι νέοι, οι συγγενείς και φίλοι που τους συνόδευαν συνέρρεαν στην πόλη από κάθε γωνιά του ελληνικού κόσμου. Για έναν περίπου μήνα διέμεναν εδώ, ώστε να ενημερωθούν για τους κανονισμούς, να προγυμναστούν, να καταταγούν σε κατηγορίες.

Το θέατρο αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία που οι ανασκαφές στην Ήλιδα έχουν φέρει ως σήμερα στο φως. Κτίστηκε τον 4ο αι. π.Χ. στα βορειοανατολικά της αγοράς και υπολογίζεται ότι μπορούσε να υποδεχθεί 8.000 περίπου άτομα. Για την κατασκευή του οι Ηλείοι εκμεταλλεύτηκαν το φυσικό προνόμιο, ενισχύοντάς το παράλληλα με επικλώσεις και συγκρατώντας το με αναλήμματα (εικ. 1). Το θέατρο βρισκόταν κοντά στις όχθες του Πηνειού και οι θεατές, καθισμένοι στο κοίλο, αντίκριζαν το ποτάμι. Ο περιηγητής Πausanias αναφέρει ότι γειτόνευε με ιερό του Διονύσου, το λατρευτικό άγαλμα του οποίου είχε φιλοτεχνήσει ο Πραξιτέλης.

Το οικοδόμημα γνώρισε μετασκευές στα ελληνιστικά και τα ρωμαϊκά χρόνια. Ο Pausanias το χαρακτηρίζει «αρχαίο», καθώς στις μέρες του, τον 2ο αιώνα μ.Χ., είχε ήδη πάψει να χρησιμοποιείται. Λίγο αργότερα επήλθε ο γενικότερος μαρasmus της πόλης και το χώρο του θεάτρου κατέλαβε νεκροταφείο.

Στάση 1η: Η ορχήστρα

Η ορχήστρα ήταν αρχικά κυκλική, με διάμετρο περίπου 25 μέτρα, και δάπεδο από πατημένο χώμα. Αργότερα, ωστόσο, περιορίστηκε από την κατασκευή μιας μακρόστενης δεξαμενής, που συνέλεγε τα νερά της βροχής και τα διοχέτευε μέσω ενός παλαιότερου αγωγού στον Πηνειό (εικ. 2, 3). Η κατασκευή της συνδυάστηκε πιθανώς με την εξοικονόμηση ενός ορθογώνιου χώρου εμπρός από το σκηνικό οικοδόμημα και τη διευθέτηση ενός λωγείου για τις ανάγκες της Νέας Κωμωδίας.

Εικ. 2 Κάτοψη του θεάτρου της Ήλιδας.

Εικ. 3 Ο αγωγός που κατευθύνει τα νερά της βροχής προς τον Πνευό.

Εικ. 4 Άποψη της σκηνής.

Εικ. 5

Εικ. 6

Εικ. 5, 6: Το κούλο, η ορχήστρα και η σκηνή, όπως σώζονται σήμερα.

Στάση 2η: Η σκηνή

Σύμφωνα με τις ανασκαφικές ενδείξεις, η σκηνή ήταν αρχικά ξύλινη. Κατόπιν φαίνεται ότι αντικαταστάθηκε από μόνιμη λίθινη κατασκευή (εικ. 4). Διέθετε προσκήνιο, η πρόσοψη του οποίου ήταν διακοσμημένη με ημικίονες. Μεγάλες οπές κατά μήκος του

στυλοβάτη χρησίμευαν προφανώς για την τοποθέτηση των σκηνικών.

Πίσω από το προσκήνιο υπήρχαν τα ευρύχωρα διαμερίσματα της σκηνής, ενώ στα δύο άκρα της πρόβαλλαν τα παρασκήνια (εικ. 2).

Στάση 3η: Το κοίλο

Το κοίλο του θεάτρου της Ήλιδας παρουσιάζει την ιδιομορφία ότι παρέμεινε χωμάτινο, σε μια εποχή που τα περισσότερα θέατρα διέθεταν πλέον λίθινες κερκίδες (εικ. 5, 6). Όπως ακριβώς συμβαίνει και στο στάδιο της Ολυμπίας, οι θεατές παρακολουθούσαν τα δρώμενα καθισμένοι στο έδαφος. Μόνο στο κατώτερο τμήμα διαμορφώθηκε μια σειρά λίθινων εδράνων, τα οποία προορίζονταν για τα επίσημα πρόσωπα. Έξι διάδρομοι, πλάτους περίπου ενός μέτρου, διαιρούσαν το κοίλο σε επτά κερκίδες και επέτρεπαν την πρόσβαση στα ανώτερα μέρη του θεάτρου (εικ. 2). Ήταν στρωμένοι με ποταμίσιες πέτρες, ενώ σε μεταγενέστερη μάλλον φάση διαμορφώθηκαν λίθινες κλίμακες (εικ. 7, 8). Ισχυροί αναλημματικοί τοίχοι συγκρατούσαν την επίχωση του κοίλου και διαμόρφωναν με τα πλευρικά διαμερίσματα της σκηνής τις δύο παρόδους του θεάτρου.

Εικ. 7

Εικ. 8

Εικ. 7, 8 Οι λίθινες κλίμακες.

Από τότε μέχρι σήμερα

Η ιδιαιτερότητα της κατασκευής του κοίλου καθιστά το θέατρο ιδιαίτερα ευπαθές. Στο πλαίσιο της ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου έχουν πραγματοποιηθεί επεμβάσεις για τη στερέωση και την προστασία του μνημείου, αλλά και τη σήμανση του χώρου για την ενημέρωση των επισκεπτών.

Διακόσια μέτρα ανατολικά του αρχαίου θεάτρου κατασκευάστηκε ξύλινο θέατρο, όπου κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φιλοξενούνται θεατρικές παραστάσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Και κάτι ακόμα...

Στη νοτιοανατολική παρυφή της αρχαίας πόλης, στις πλαγιές του λόφου της ακρόπολης, λειτουργεί από το 2004 το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. Στη δεύτερη αίθουσα ο επισκέπτης συναντά μία προθήκη με ευρήματα σχετικά με το θέατρο, όπως πήλινα ειδώλια υποκριτών και προσωπεία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα χάλκινα δισκάρια με έντυπο ή εγχάρακτο το μονόγραμμα της πόλης (FA, τα αρχικά της λέξης Φαλείων = Ηλείων), τα οποία προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή του θεάτρου. Κατά την επικρατέστερη ερμηνεία, τα δισκάρια αποτελούν δικαστικές ψήφους. Το στοιχείο αυτό υποδηλώνει ότι ο χώρος χρησιμοποιούνταν ίσως όχι μόνο για πολιτιστικές εκδηλώσεις, αλλά και για πολιτικές συγκεντρώσεις.

Εικ. 9 Χάλκινες ψήφοι από το θέατρο.

Βιβλιογραφία

Ανδρέου Η. & Ανδρέου Ι. (2004), Ήλις - Η πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων, Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Γιαλούρης, Ν. (1996), Αρχαία Ήλις - Το λίκνο των Ολυμπιακών Αγώνων, Αθήνα: Αδάμ.

Παπακατζί, Ν. (1994), Πασανίου Ελλάδος περιήγησις: Μεσσηνιακά-Ηλιακά, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

Πηγές από το διαδίκτυο

Διαδικτυακός τόπος «Οδυσσεύς», Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού:

http://www.odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=7313

Διαδικτυακός τόπος Σωματείου «Διάζωμα»: http://www.diazoma.gr/GR/Page_04-01_AT-046.asp

Προέλευση εικόνων

Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας

Συντονισμός έργου: Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος
Σουζάνα Χούλια - Καπελώνη, Αρχαιολόγος
Επιστημονική επιμέλεια: Γεωργία Χατζή - Σπλιτοπούλου, Αρχαιολόγος
Γενική επιμέλεια: Έλενα Μπαζίνη, Αρχαιολόγος
Γραφιστική & καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας
Κείμενα: Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος
Ηλεκτρονική επεξεργασία: Ειρήνη Σταυριανού, Γραφίστας
Παιδαγωγική επιμέλεια: Χρύσα Αθιανού, Εκπαιδευτικός
Διορθώσεις κειμένων: Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια

ISBN: 978-960-386-225-3

©2015 Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το έργο «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη της σημασίας του θεάτρου στην αρχαιότητα και σήμερα» (κωδικός MIS 339817) υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.